

A háziszolga

(Részletek)

Az alábbi beszélgetés Kohári Józseffel, a Festetics - család utolsó háziszolga jóval készült, 1985. októberében. Része annak a sorozatnak, mely Keszthely múltjába enged pillantani, megőrizve az emlékezők szóhasználatának és gondolkodásmódjának sajátosságait. Az illusztrációként felhasznált képek a Balatoni Múzeum gyűjteményéből valók.

- **H**ogyan került a kastélyba Józsi bácsi?

- Hát kéremszépen én a gazdaságból kerültem be. Mint háziszolga. Egyszer csak izentek értem - de nem is úgy történt -, hanem egy ember volt a kastélyban fűtő, Fiedlerjohan volt a neve. Én meg a majorban olyan 17-18 éves gyerek voltam, takarmánykaszás. Aztán ez kijött a mezőre, voltak neki ilyen házi nyulai. Aszonta: öcsém vihetek-e egy kis lucernát? Hát; mondom Johannak, mért ne vinne, a gazdaság ettől nem szegényedik meg. Hát, aszongya, megállj öcsém, majd én tégedet beszerezlek a kastélyba. Egyszer csak gyűnnek ám értem: Józsi öcsém gyere föl, hivat a herceg úr. Hát, mondom, én ilyen ruhában nem jelenhetek meg, mert ugyebár ilyen szegény embernek volt ruhája egy hétköznapi, egy ünnepi, hát aztán elmentem én haza, fölöltöztem. Édes szívem, mondja a herceg, volna-e kedved a kastélyba bejönni? Láttam, hogy ott szépen fel vannak öltözve az inasok, hát már annyi eszem volt, hogy énnekem többet ér a gazdaságnál ez itten. Aztán így bekerültem.

- És mi volt a dolga Józsi bácsinak a hercegnél?

- Énnekem? Azt is meg tudnám mutatni, mi volt az én frontom, mi volt az én takarítani valóm. Amint bemegyünk itten, odaérünk az alkov alá, négy ablakos, az volt az én frontom. Belül meg aztán a várószoba, ahol az inasok meg az udvarmester várakozott. Az udvarra néző, az a hosszú front ablakkal, az megint az enyim volt. Az a sok kép a falon, az mind. Hiszen még most is megvan egy porzóm. Mikor Pesten el lett adva a palota, én voltam ott, meg az Udvarmester, meg a rozvejtér közül egy ember összepakolni azt a sok holmit. Valami öt-e vagy hat teherautóval hoztuk haza. Min- . dig azon voltam, hogy minél nagyobb pormentesség legyen, huzatot csináltam, nehogy bent maradjon a por, vigye ki. Aztán ezt minden reggel kefélni. Olyan volt, mint a tükör, vigyázni kellett, hogy el ne essenek. Akkor, mikor ezzel végeztem, horgászni jártam. Fölkeltem már három órakor, hogy elvégezzek a takarítással, hogy mehessek horgászni.

A Festetics - kastély

Archív

- Közösen volt a reggeli az alkalmazottaknak?

- Igen, volt egy külön helység, a kávéskonyha, oda mentünk mind reggelizni. Ha az udvarmester nem akart külön valamit mondani, én annyira tudtam a dolgomat, hogy nekem nem parancsolt az udvarmester sohase, hogy mér vagyok a szobába, vagy mért nem megyek dolgozni. Fogtam magam, nekiálltam, vagy tükröt, vagy ablakot pucolni, vagy pedig padlót kefélni, csináltam a dolgomat. Dél felé a hercegúr meg is kérdezte akárhányszor az udvarmestert, hogy mér van odahátra - kinyitottam a zsalukat ugye, - nincsen vendég, mér vannak tárva. Az udvarmester megmondta nekijje, hogy a Kohári takarít. Jól van, nagyon helyesen, mondd meg a Kohárinak. Voltak ilyen dolgok kéremszépen, a hercegúr nagyon kényes ember volt.

- A Tasziló herceg?

- Igen. Meglátott persze, fehér kötény volt előttem, ott dolgoztam a tálalóban, ahol fölhozták a liften az ennivalót, meg ahol volt egy előtér, ahun kiraktuk a liftből az ennivalót, de ha vendégek voltak, nem lehetett fehérekötényesen járni. Még arra is kényes volt. Hát aztán így tovább, ezzel tellett az én időm. Amikor tudtam, hogy tálalás lesz, én mosogattam az ezüst dolgokat. Tányérokat meg összeszedtem, azt meg küldtem le liften a kávéskonyhának, ott szokták elmosni. Aztán amikor tiszta volt, szóltam le. Felhúztam, én raktam el.

- Tehát ha jöttek vendégek, akkor valamelyiket Józsi bácsira bízták.

- Azt is elmondom, hogy milyen formában. Én még eleinte nem szolgáltam vendéget, ugye, még tudatlan voltam ebbe, nem is bízták rám. Hát aztán az egyik inas, a hercegúrnak az inasa kéremszépen, az is szolgált ki vendéget, mert hát valakinek ki

kellett szolgálni, nem volt olyansok inas, csak kettő, a komornyik az nem szolgálhatott vendéget, mert az ott van a hercegúrnak a közelibe. Hát kéremszépen egyszer az inas nem volt ottan, a hercegúr kereste. Hát osztán akkor mondta az inas, hogyhát vendéget szolgáltam ki ott voltam a vendégnél rendet csinálni. Hát vedd tudomásul, ha nekem köllesz, nekem mindig itt légy. Nem kell neked vendéget kiszolgálni. Attól kezdve kérem azt mondta az udvarmesternek, meg kell mondani a Kohárinak, tanuljon be vendéget kiszolgálni. Attól kezdve mindig nekem kellett vendéget kiszolgálni. Hát aztán voltak kényes vendégek: egy gróf, orosz, igen csinos gyerek volt. Voltak még akkor az olyan ingek, hogy hátul kellett begombolni, és gallért lehetett tenni, másik gallért, no az minden nap két három gallért viselt. A Windischgratze hercegnek a lányát vette ez el. Tetszett biztos hallani Windischgratze hercegről? Bécsben mi ezen a sarkán voltunk az uccának, azok meg a túlsó sarkon, nem messze egymástól.

- **S**okszor járt Józsi bácsi Bécsben?

- Sokat jártam. Egész míg a Hercegúr élt, mindig, 33-ig. Hát ottan, amit tanultam kérem, ugye, Így a népek között megtanultam. Most is kinn voltam valamelyik nap. Egy csinos ott csalokolt körülöttem. Én egyedül ültem, látom, hogy akar szólni, hát aztán szólt is, én meg úgy tettem, mintha nem tudnék szólni, csak magyarul beszéltem. Mindjárt kérdeztem tőle: Was viln sie bite (sic!) mindjárt kérdezte az akadémiát. Magyaráztam, hogy hol van. Nem tudok perfekt beszélni, de ha valakivel beszélek és kérdez valamit, megmondom, hogy hol tanultam, mennyit tanultam, nem tudok jól perfekt beszélni, aztán aszongya, csak én tudnék úgy magyarul beszélni.

- **A** Tasziló herceg milyen ember volt?

- Az nagyon kényes ember volt. Úgy beszélt, hogy szívem. Mikor megjött Monté Carlóból meg Nizzából, mindig behivatott, hogy nézd, szívem adok egy kis borra valót, mert látom, hogy jól voltak a vendégek kiszolgálva.

Festetics Tasziló

Archív

Milyen emberekkel tetszett találkozni? Voltak nemes emberek is?

- Hogyne, voltak. Németek, meg franciák, angolok, azután ezek a magyar grófok Gróf Zichy meg a Károlyi grófok.

- Horthyt is tetszett látni?

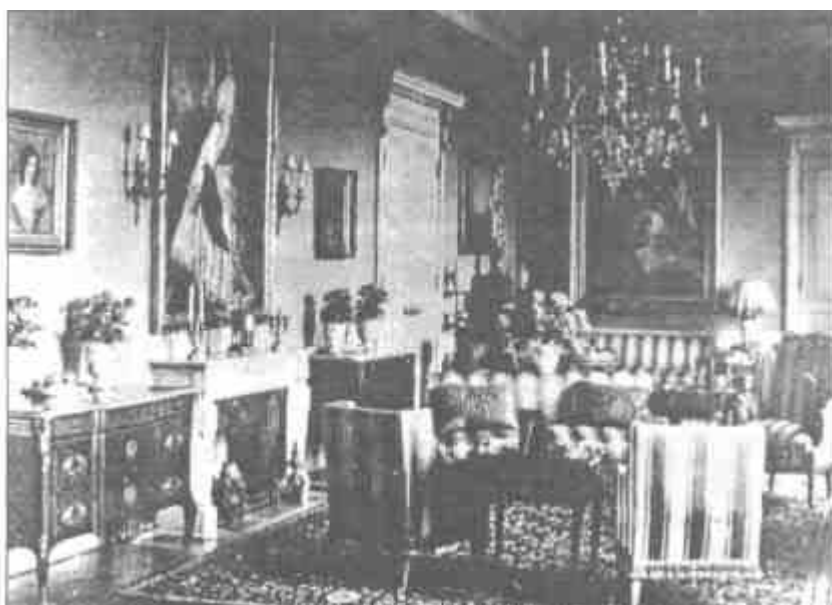
- Horthyt is láttam, kérem. Hiszen abbul a szempontbul volt a betörés is.

- Ez mikor volt, ez a betörés?

- Hát ez kéremszépen a 28-as években történhetett. Valami ilyesmi. 27-be nősültem meg.

- Ez hogy zajlott le, ez a betörés? Mit tetszik erről tudni?

- Erről sokat tudok, kéremszépen. Én adtam föl az első jelenetet és nem is hitték el. Bécsben voltam, a feleségem megírta nekem, hogy te, aszongya, betörték a szekrényedbe. Hiszen még meg is van az a kalapom, amit Bécsben vettem, tetszetős kalap, és én kétséges voltam, hogy ki az isten törhetett oda be. Alig vártam, hogy hazajöhessenek. A feleségem már várt. A szekrényem széles szekrény volt, fölül a polcon a kalapok, sapkák. Hát ez a süket lerepítette a sarkát neki, úgy nézte meg a kalapot, hogy mi van. Mikor hazajöttem, hát hiányzik az ernyőm, azután meg három nyakkendőm. Volt egy inas jóbarátom, aki járt Franciaországban többször, és olyankor mindig megajándékozott ilyen nevezetes nyakkendővel. - Megjön a hercegúr, az inas mindjárt nézi, hiányzik egy pár cipője, aztán szép porköpenye, meg az ernyűje. Persze, az enyim nem volt olyan finom, ez a gazember az enyimet nem vitte magával, mert gyanús volt, hogy két ernyőt vigyen. Az inas mindjárt ment a hercegúrhoz, hogy betörő járt itten. A hercegúrnak az ajtajánál, amint kinyitotta, egy ruhaakasztó volt, azon szokott egy gallér lenni, ha a hercegúr kiment, mindjárt a nyaka köré terítette az inas. Nem is nézték, hogy a hercegúré ez vagy valami külvilági kabát ottan, csak amikor meggyűnnek, akkor nézik, hogy hát az nem idevaló. A mokus akasztotta oda aztat a kabátot, benne volt még egy arany fülbevaló is.

A kastély szalonja

Archív

Hát ennek híre ment, hogy a Kohári mégis igazat mondott, de mi nem hittük el. Aztán hamarosan egyszer csak meghozták a mókust, Péterfi Jenő volt a neve nekijje. Aki betört. Nyomozó volt, aki végigjárta a kastélyt, megnézte nincs-e valaki, mikor a kormányzó jött. Hát aztán elfogták kérem. Egyszer csak hozzák ám ide. Hát mikor meghozzák, gyűnnek értem mindgyár, kitárják az izét, mibe a nyakkendők vannak. Megismertem az enyimeket. Az illető megmutatta hogyan jött be először. Hát aszongya láttam, hogy itt villany van, láttam, hogy este mennek le. Vacsorázni ment a személyzet, a szobalányok, meg a kulcsárné. Hát megvártam én ezt, beültem ott a bokorba, rágyújtottam egy szivarra, megvártam mikor följönnek, akkor aztán bátran mentem, láttam, hogy már sötét van mindenhol. Akkor ott az én ajtómnál jött be valahol. A másik meg belülről volt. Ha én otthon voltam, mindkettőre rátettem a kulcsot belülről, eszes voltam mindig, hogy ha valaki esetleg éjjel akar bejönni, ne tudja a kulcsot rádugni. Aztán én nem voltam idehaza, persze, hogy az illető ott jött be. Végigjárta a házat, elment egészen a hercegúr íróasztaláig, hogy azt kicsukta, vagy nem, nem tudom. Amellett volt az ablaknál egy krokodilbőr kézitáska, ennek az oldalát kérem fölrepítette késsel. Pénzt nem tartott itt az uraság, de volt a hercegnének egy írószobája, ott egy gömbölyű asztal volt, abba mindenféle, körülrakva fiókokkal. Na, a lányok huzogatták a fiókot, ott találtak egy aranyórát. Ez a süket nem találta meg mégse.

(Lejegyezte: Tar Ferenc)

A központi épület

Archív